

היום נלמד בעזרת ה':

זבחים דף קג

משנה: כל שלא זכה המזבח בבשרה לא זכו כהנים בעורה: כל עולה שאירע בה פסול לפני זריקת הדם, שאז לא היתה לה שעת היתר למזבח (+ שהרי רק לאחר זריקת הדם מקטירים את אבריה על המזבח, וזו שנפסלה לפני זריקת הדם לא היה לה שעת היתר למזבח), לא זכו הכהנים בעורה, שנאמר "וְהִכְהֵן הַמִּקְרִיב אֶת עֹלֹת אִישׁ, עֹר הָעֵלָה אֲשֶׁר הִקְרִיב לִכְהֵן לוֹ יִהְיֶה", ודורשים שרק עולה שעלתה על המזבח עבור האיש שהביא אותה עורה לכהנים, אבל עולה שנפסלה ולא עלתה לאיש שהביא אותה אין עורה לכהנים.

עולה שנשחטה שלא לשמה אע"פ שלא עלתה לבעלים עורה לכהנים: עולה שנשחטה לשם קרבן אחר, למרות שלא עלתה לבעלים לשם חובה עורה לכהנים, כיון שהיא מוקטרת על מזבח ועלתה לאיש שהביא אותה לשם נדבה.

אחד עולת האיש ואחד עולת האשה עורותיהן לכהנים: לומדים זאת מהפסוקים, כפי שיובא בגמ'.

עורות קדשים קלים לבעלים, עורות קדשי קדשים לכהנים: רק עורות של חטאות ואשמות לכהנים (בנוסף לעור העולה שכבר אמרנו שהיא לכהנים), כפי שהמשנה מבארת מיד שלומדים זאת בקל וחומר.

קל וחומר, ומה אם עולה שלא זכו בבשרה זכו בעורה, קדשי קדשים שזכו בבשרה אינו דין שיזכו בעורה? אם עולה שהכהנים לא מקבלים חלק בבשרה (שהרי כולה מוקטרת על המזבח) בכל זאת זכו בעורה, קדשי קדשים שיש לכהנים חלק בבשרה קל וחומר שיזכו בעורה.

אין מזבח יוכיח שאין לו עור בכל מקום: כלומר ואינך יכול לפרוץ את הקל וחומר ולומר, מזבח יוכיח שזכה בבשר העולה ולא זכה בעורה, וא"כ אל תתפלא על קדשי קדשים שלמרות שזכו הכהנים בבשרה לא זכו בעורה, שאין זו פרכה, לפי

שהמזבח אף פעם לא זוכה בעור, אבל הכהנים זוכים בעור העולה (כפי שלמדנו בתחילת המשנה), וא"כ קל וחומר שיזכו בעורות קדשי קדשים.

נמרא: ת"ר "עלת איש" פרט לעולת הקדש זברי ר' יהודה, רבי יוסי בר' יהודה אומר פרט לעולת גרים: יבואר להלן.

מאי 'פרט לעולת הקדש'? אמר רבי חייא בר יוסף פרט לעולה הבאה מן המותרות: כלומר תמורת אשם, ואשם שמתו בעליו, ואשם שהתכפרו בעליו בבהמה אחרת, הדין הוא שירעו עד שיפול בהם מום, וימכרו, ובדמיהם קונים את 'עולות קיץ המזבח' שהם אינם קרבנות של אדם מסויים אלא עולות נדבה של הציבור, וכיון שנאמר לגבי עור העולה "עלת איש", לכן אנו ממעטים את העולה הבאה מן המותרות שהיא אינה עולה של 'איש' אלא של הציבור, ואין עורה לכהנים.

קושיא: הניחא למ"ד: אמנם הדבר מובן לסובר שמותרות הולכות לנדבת ציבור (וכפי שהתבאר), אבל לסובר שמותרות ציבור הולכות לנדבת יחיד (= בעליו של תמורת אשם מביא בעצמו את העולה שקנה בדמי האשם, והוא בעל הקרבן) קשה מדוע העור לא לכהנים והרי זוהי "עלת איש"!

תירוץ: כדאמר רבא: למדנו במס' יומא, נאמר לגבי קרבן תמיד של שחר "וְעֹרָה עֲלֶיהָ הָעֶלְהָ", ומכאן לומדים שלא יהיה שום דבר קודם לתמיד של שחר, ושאלה שם הגמ' איך לומדים זאת מהפסוק? ואמר רבא ש"הָעֶלְהָ" משמע שהיא העולה הראשונה בסדר קרבנות היום, וכמו כן נאמר "עור הָעֶלְהָ אֲשֶׁר הִקְרִיב לַכֹּהֵן לוֹ יְהִי", ומשמעותו ש'העולה הראשונה' שהופרשה מהתחלה לשם עולה עורה לכהנים, ולא עולה הבאה ממותר אשם שאינה 'עולה ראשונה' ואין עורה לכהנים.

רבי אייבו א"ר ינאי: 'פרט לעולת הקדש' בא למעט את המקדיש עולה לכדק הבית, שאין עורה לכהנים.

ולא מביעא וכו': כלומר לא רק לסובר (במס' תמורה) שעולה שהתפיסוה לכדק הבית תפסה בה קדושת בדק הבית מדאורייתא ואסור לשוחטה עד שתיפדה מקדושת בדק הבית, שבוודאי אין עורה לכהנים אם שחטוה לפני שפדו אותה, שהרי היא אינה 'עולת איש' אלא עולת הקדש, אלא אפילו לסובר שלא תפסה בה קדושת בדק הבית מדאורייתא אלא רק מדרבנן, זה רק לגבי הבשר, שלא תפסה

קדושת בדק הבית בבשר מדאורייתא כיון שהוא שייך למזבח, אבל לגבי העור בוודאי שתפסה בו קדושת בדק הבית מדאורייתא, שהרי העור לא שייך כלל למזבח, וא"כ אין זה 'עולת איש' אלא עולת הקדש ואין עורה לכהנים.

וכן אמר רב נחמן אמר רבה בר אבונה: ש'פרט לעולת הקדש' הכוונה פרט לעולה הבאה מן המותרות שאין עורה לכהנים, וכדברי רבי חייא בר יוסף למעלה.

אמר ליה רב המנונא לרב נחמן, כמאן כרבי יהודה שאמר לקמן שאין עורה לכהנים? והרי רבי יהודה חזר בו! וכפי שלמדנו בברייתא - שלוש עשרה קופות היו במקדש שהיו נותנים לתוכן מעות, ששה מהן היו מיועדות לנדבה לעולה הבאה מן המותרות שאין הכהנים זכאים בעורה, אלא מכרו את העור והביאו בדמיו עולה ל'קיץ המזבח', דברי רבי יהודה. ואמר לו רבי נחמיה (או ר"ש), א"כ ביטלת את דרשתו של יהוידע הכהן, שדרש שאם נותרו לאדם מעות ממה שהפריש לקרבן חטאת, וכן אשם שמתו בעליו שהם רועים עד שיפול בהם מום ופודים אותם במעות, הדין הוא שיקנה במעות הללו עולות, הבשר יוקרב כולו לה' כדין עולה, והעור יתחלק לכהנים. ע"כ הברייתא.

ומכך שרבי יהודה לא ענה לרבי נחמיה (או ר"ש), משמע שהוא חזר בו והסכים לדבריו, ונמצא שהוא סובר שעורה כן לכהנים!

א"ל אלא מר במאי מוקים לה? אמר רב נחמן לרב המנונא, א"כ במה אתה מעמיד את 'פרט לעולת הקדש' ששינו לעיל?

א"ל מוקמינא ליה: ענה לו רב המנונא, אני מעמיד זאת במקדיש נכסיו וכדברי רבי יהושע (במס' שקלים).

דתנן: כפי שלמדנו במס' שקלים - המקדיש נכסיו לבדק הבית, והיו בהם בהמות ללא מום הראויות להקרבה על המזבח, לדעת ר"א - הזכרים ימכרו לצורך עולות, כלומר לאדם שצריך להקריב עולה, והנקבות ימכרו לאדם הצריך להביא שלמים, והכסף שיתקבל ממכירתן יפול עם שאר נכסיו לבדק הבית.

ולדעת רבי יהושע - הזכרים בעצמם יקרבו לעולה לשם זה שהקדישם, אבל הנקבות לא יקרבו בעצמם אלא ימכרו לאדם הצריך להביא שלמים, ובכסף שיתקבל ממכירתן יקנה עולות, ושאר נכסיו יפלו לבדק הבית.

ובעולה זו שאמר רבי יהושע שהמקדיש נכסיו הזכרים יקרבו לעולות, בזה אמר רבי יהודה למעלה 'פרט לעולת הקדש', שבעולות אלו אין העור לכהנים, כיון שכוונת האדם המקדיש היתה להקריב למזבח את הדבר הראוי לו (למרות שהקדיש לבדק הבית), וכיון שהבשר ראוי למזבח לכן היתה דעתו שהבשר יהיה לקרבן עולה שכולו עולה על המזבח כליל לה', אבל לא היתה כוונתו לעור שאינו עולה על המזבח, ולכן אין העור לכהנים אלא לבדק הבית.

ואפילו לרבי יהושע דאמר אדם חולק הקדשו: כלומר נמצא שלדעת רבי יהושע למרות שהוא הקדיש את נכסיו לבדק הבית ולא למזבח, בכל זאת הזכרים יקרבו לעולות על המזבח, לפי שכוונתו שדבר הראוי למזבח ילך למזבח ודבר הראוי לבדק הבית ילך לבדק הבית, וא"כ לכאורה הדין היה צריך להיות שעור העולות ילך לכהנים כדין כל קרבן עולה, אומרת הגמ' שאין הדבר כן, אלא דברי רבי יהושע נאמרו רק לגבי הבשר, שכיון שהוא ראוי למזבח לכן הוא נתפס בקדושת המזבח, אבל העור שאינו ראוי למזבח נתפס בקדושת בדק הבית כשאר נכסיו, ולכן אין העור לכהנים אלא לבדק הבית.

למדנו למעלה - רבי יוסי בר' יהודה אומר "עלת איש" פרט לעולת גרים.

הגמ' מבארת:

קושיא: אמר ליה רב סימאי וכו': וכי גר אינו 'איש'? ומדוע התורה מיעטה אותו?!

תירוץ: אמר ליה: הפסוק ממעט גר שמת ואין לו יורשים, שאז היא אינה עולה של 'איש' (= שאינה של אף אדם) ולכן אין עורה לכהנים.

תנו רבנן עולת איש: נאמר "הכהן המקריב את **עולת איש**, עור העולה אשר הקריב, לכהן לו יהיה" אין לי ללמוד מהפסוק אלא רק עולת איש, אבל עולת גרים נשים ועבדים מניין? תלמוד לומר "עור העולה" מלים אלו מיותרות לרבות גם אותם.

אם כן שגם גרים נשים ועבדים מתרבים, מה תלמוד לומר "עולת איש"? תשובה - עולה שעלתה לאיש, כלומר שהקרבן עלה ונתרצה לבעלים. פרט לעולה שנשחטה חוץ לזמנה או חוץ למקומה שהיא פסולה, שלא יהיו הכהנים זכאים לקבל את עורה.

יכול שאני מרגה ממעט: אולי נמעט גם עולה שנשחטה שלא לשמה, כי הואיל ולא עלתה לבעלים לרצון גם לא יהיו הכהנים זכאים לקבל את עורה? תלמוד לומר "עור העולה" לרבות גם עולה שלא לשמה.

"עור העולה" - אין לי אלא עור העולה: מלשון הפסוק משמע שרק בעולה הם מקבלים את העור, אבל מניין שגם בשאר קודשי קדשים? תלמוד לומר "עור העולה אשר הקריב" דהיינו כל מה שיקריב הכהן הוא יקבל את עורה. אם כן יכול שאני מרבה אף קדשים קלים שיקבל את עורותם? תלמוד לוומר "עולה", מה עולה קדשי קדשים, אף כל הקרבנות שהוא מקבל את עורותם הם קדשי קדשים, ולא קודשים קלים. זו דעת ת"ק שלומד עור קודשי קודשים מהפסוק.

רבי ישמעאל אומר: על השאלה מניין לנו שהכהנים מקבלים גם את העורות של שאר הקודשי קודשים? עונה רבי ישמעאל שאין צורך בפסוק כי לומדים זאת מקל וחומר.

ודין הוא: ומה עולה שלא זכו הכהנים בבשרה (כי היא מוקטרת כליל), בכל אופן הם זכו בעורה. כל שכן קודשי קדשים שהכהנים זכו בבשרם, אינו דין שיזכו בעורם?

הברייתא דוחה: מזבח יוכיח שזכה בבשר ולא זכה בעור: המזבח זוכה בבשר העולה (שהיא מוקטרת עליו) ובכל אופן לא זוכה בעורה (כי עור העולה ניתן לכהנים). תשובה: **מה למזבח שכן לא זכה במקצת, תאמר לכהנים שזכו במקצת? הואיל וזכו במקצת זכו בכליה!** המזבח לא זכה אף פעם בעור של קרבן. מה שאין כן כהנים שמצאנו שהם זכו 'במקצת מהקרבנות' דהיינו בעולה, והואיל והם זכו בעולה הם יזכו בכל הקודשי קודשים!

רבי אומר: רבי עונה על השאלה הזו (מניין שכהנים מקבלים את העור של שאר קודשי קודשים) - הרי כל עצמו של הלימוד מ"עור העולה" לא הוצרך אלא רק לעור של עולה בלבד, כי פשוט לנו שבשאר קודשי קודשים העור לכהנים. וזאת משום שבכל מקום העור הולך אחר הבשר. דהיינו אם הבשר נשרף גם העור נשרף, ואם הבשר לכהנים גם העור לכהנים, ואם הבשר לבעלים גם העור לבעלים.

ולכן בפרים הנשרפין ושעירים הנשרפין, הן ועורותיהן נשרפין עמהן. ובחטאת ואשם וזבחי שלמי ציבור, שהבשר נאכל לכהנים, גם העור ניתן במתנה לכהנים. רצו

הכהנים הם מפשיטין אותן, לא רצו אוכלין אותן 'על גב עורן' כלומר מבשלים אותם עם העור, כי העור ניתן להם. ובקדשים קלים שהבשר נאכל לבעלים, גם העור ניתן לבעלים. רצו מפשיטין אותן, רצו אוכלין אותן על גב עורן.

אבל בעולה יש דין מיוחד, כי לגבי העור שלה נאמר "והפשיט את העולה וניתח אותה לנתחיה" ולגבי הבשר נאמר שהוא מוקטר על המזבח. ולא כתוב מה עושים עם העור! ולכן יכול הייתי לחשוב שלא יהיו הכהנים זכאין בעורה אלא הבעלים יהיו זכאים, ועל כך תלמוד לומר "עור העולה אשר הקריב, לכהן לו יהיה".

הברייתא ממשיכה: "לו יהיה" פרט לטבול יום ומחוסר כיפורים ואונן: דהיינו יכול הייתי לחשוב שאמנם הם לא יזכו בבשר, משום שהוא לאכילה והם אסורים לאכול. אבל כן יזכו בעור שאינו לאכילה. על כך תלמוד לומר "לו יהיה" ללמד שהעור הולך לכהן המקריב. פרט למחוסר כיפורים, וטבול יום, ואונן, שאינם יכולים להקריב.

עד כאן הברייתא. לסיכום, שלוש דעות מניין לומדים שהעור ניתן לכהנים בשאר קודשי קודשים. לדעת ת"ק מהפסוק "אשר הקריב". לדעת רבי ישמעאל קל וחומר מעולה. לדעת רבי פשיטא.

קושיא: ות"ק נמי תיפוק לי מדינא: מדוע ת"ק צריך ללמוד מפסוק, ואינו לומד מהקל וחומר שהביא רבי ישמעאל? תירוץ: מילתא דאתיא בקל וחומר טרח וכתב לה קרא: גם דבר הנלמד בקל וחומר הפסוק טורח וכותב אותו.

קושיא: ורבי ישמעאל האי "אשר הקריב" מאי עביד ליה? הרי הוא לומד מקל וחומר, והמילים הללו מיותרות. תירוץ: פרט לטבול יום ומחוסר כיפורים ואונן: למעט אותם שלא יקבלו את העור כי אינם יכולים להקריב. קושיא: ותיפוק ליה מ"לו יהיה": כמו שאמרה הברייתא. תירוץ: רבי ישמעאל לטעמיה: רבי ישמעאל הולך לשיטתו שלומדים מפסוק זה דבר אחר. נאמר בעולה "לו יהיה", ונאמר באשם "לו יהיה". ואנו לומדים בגזירה שווה מאשם לעולה. כמו שבאשם עצמותיו של הקרבן מותרים בהנאה לכהנים, אף כאן בעולה עצמותיו של הקרבן מותרים בהנאה לכהנים.

מופני: הגמרא מציינת שהמילים "לו יהיה" עליהם מתבססת הגזירה שווה, פנויות מללמד על דבר אחר. כי אם אינן פנויות אנו יכולים לפרוך את הגזירה שווה - מה לאשם שכן בשרו מותר לכהנים, מה שאין כן עולה שבשרה אסור להם! אלא אכן "לו יהיה" הוא פסוק מיותר, כי היה ניתן לכתוב רק "עור העולה אשר הקריב לכהן".

משנה: כל הקדשים: אם קרה בהם פסול לפני שהפשיטו את עורם, אין עורותיהן ניתנים לכהנים אלא נשרפים יחד איתם. אבל אם הפסול קרה לאחר שהפשיטו אותם, עורותיהן ניתנים לכהנים.

אמר רבי חנינא סגן הכהנים: מימי לא ראיתי עור שהופשט ולאחר מכן נפסל הקרבן, שהוא יוצא לבית השריפה!

אמר רבי עקיבא: מדברי רבי חנינא למדנו שהמפשיט את העור של הבכור ונמצא שהוא טריפה, יהנו הכהנים בעורו. למרות שמתברר שהקרבן היה פסול מעיקרו. והטעם, כי כשהפשיטו אותו הפסול עדיין לא היה ניכר.

וחכמים אומרים אין 'לא ראינו' ראייה: כי יתכן שבימי רבי חנינא לא היה מקרה שמצאו קרבן טריפה אחרי ההפשט, או שיתכן והיה כזה מקרה אבל רבי חנינא לא ראה אותו. ולכן אם נמצא הקרבן טריפה אחר ההפשט, העור יצא לבית השריפה, מכיון שהפסול כבר היה בו קודם ההפשט. (מה שאין כן אם הפסול נעשה לאחר ההפשט שאז העור ניתן לכהנים).

נמרא: 'כל שלא זכה המזבח בבשרה, לא זכו הכהנים בעורה': כך אמרה המשנה הקודמת (בתחילת הדף). דהיינו אם קרה פסול בקרבן לפני זריקת הדם והמזבח לא זכה בקרבן, גם הכהנים אינם מקבלים את העור. והמשנה לא חילקה בין אם הפשיטו את העור אחרי שנעשה בו הפסול, או שהפשיטו אותו לפני שנעשה בו הפסול. משמע שאע"ג שהפשיטו את העור קודם 'זריקת הדם', כלומר שקודם הפשיטו את העור ואחר כך נעשה הפסול ואחר כך נזרק הדם, העור לא ניתן לכהנים.

מני? רבי אלעזר ברבי שמעון היא: וזו היא שיטת רבי אלעזר ברבי שמעון (לקמן דף קד'), הסובר שאם זריקת הדם אינה מרצה על הבשר (כי נעשה בו פסול), היא גם לא מרצה על העור. ולכן העור לא ניתן לכהנים.

אימא סיפא: אבל משנתנו אומרת 'כל הקדשים שאירע בהן פסול קודם הפשיטן אין עורותיהן לכהנים, לאחר הפשיטן עורותיהן לכהנים'. והיינו אפילו שהפסול קרה קודם זריקת הדם, מכיון שהוא קרה לאחר ההפשט, העור ניתן לכהנים. וזוהי שיטת רבי (שם) הסובר שהדם מרצה על העור בפני עצמו, כלומר שלמרות שהוא לא מרצה על הבשר שנפסלהו כן מרצה על העור. ולכן העור ניתן לכהנים.

ואם כן קשה, הרישא כרבי אלעזר ברבי שמעון, והסיפא כרבי?

אבי מתרץ: מכך שהסיפא סוברת כרבי בהכרח שגם הרישא סוברת כרבי. אלא שרבי מודה שאין זה דבר מצוי שיעשו הפשט קודם זריקת הדם, כי אסור להשהות את הדם זמן רב. ולכן אמרה המשנה הקודמת שאם קרה הפסול לפני זריקת הדם, הכהנים לא מקבלים את העור. כי גם לא הופשט העור לפני הזריקה. אבל באמת אם יהיה כזה מקרה שהעור הופשט קודם לזריקה (והפסול קרה אחר ההפשטה), העור ניתן לכהנים.

רבא מתרץ: להיפך, מכך שהרישא סוברת כר"א ברבי שמעון, בהכרח שגם הסיפא סוברת כמותו (שאם קרה הפסול לפני הזריקה, הדם לא מרצה עליו והוא לא ניתן לכהנים). ומה שאמרה המשנה בסיפא "קודם הפשט" ו"אחר הפשט" ולא חילקה בין נזק הדם או לא, ודייקנו שאם היה ההפשט ואחר כך הפסול ואחר כך הזריקה, העור לכהנים. באמת כוונת המשנה 'קודם הפשט' ל'קודם שנראו להפשט' דהיינו לפני זריקת הדם שאז העור לא ראוי כלל להפשט. כי אפילו אם הופשט ואחר כך נפסל, הדם לא מרצה עליו. ו'אחר הפשט' הכוונה 'אחר שנראו להפשט' כלומר אחרי זריקת הדם שאז העור ראוי להפשט ואם יקרה בו פסול הוא ניתן לכהנים.